

Odborné stanovisko

podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej len ako „Stredisko“) bol dňa xxxx doručený podnet, v ktorom sa klient dopytoval v nadväznosti na zverejnený článok Denníka N pod názvom „*Dva úrady – dva opačné názory na zľavy pre očkovaných: Obchodná inšpekcia súhlasí, stredisko pre ľudské práva zakazuje*“, či Stredisko nepovažuje za diskrimináciu aj to, že niektoré prevádzky ponúkajú rozdielnu cenu vstupného na základe veku alebo výšky dotknutej osoby. Stredisko podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších právnych predpisov vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len ako „Antidiskriminačný zákon“). Stredisko vydáva v predmetnej veci nasledovné odborné stanovisko.

Z obsahu podnetu

V podnete klient položil otázku, či Stredisko nepovažuje za diskrimináciu skutočnosť, že niektoré prevádzky ponúkajú rozdielnu cenu vstupného na základe veku alebo výšky dotknutej osoby. Klient uviedol, že to sú faktory, ktoré nemožno ovplyvniť, na rozdiel od toho, či osoba podstúpi očkovanie proti COVID - 19 alebo nie. Ako príklad uviedol nemenovaný aquapark, ktorý na svojej webovej stránke informuje, že pre dieťa do 120 cm je cena vstupenky 1 euro, dieťa do 15 rokov má vstupenku za 8 eur a dieťa vo veku od 15 do 18 rokov má vstupenku za 12 eur. V podnete ďalej položil Stredisku otázku, či banky diskriminujú svojich klientov, ak im na základe veku odmietnú poskytnúť úver.

Právne posúdenie dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania pri rozdielnej cene vstupného

Stredisko na základe podnetu klienta pristúpilo k posúdeniu dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa Antidiskriminačného zákona. Diskrimináciou nie je akékoľvek menej priaznivé zaobchádzanie. Porušením zákazu diskriminácie, resp.

nedodržaním zásady rovného zaobchádzania je iba také menej priaznivé zaobchádzanie, ktorého motívom je vrodená charakteristika, alebo iný zákonom chránený znak nerovného zaobchádzania. Prostredníctvom ustanovenia § 8 vymedzuje Antidiskriminačný zákon aj prípady tzv. prípustného menej priaznivého zaobchádzania. K dôvodnému záveru o diskriminácii možno dospieť na základe kumulatívnej identifikácie Antidiskriminačným zákonom chránenej oblasti právnych vzťahov, zakázaných dôvodov menej priaznivého zaobchádzania, ako aj definičných znakov jednotlivých foriem diskriminácie. Na základe zisteného skutkového stavu je zároveň nutné vyhodnotiť si otázku toho, či došlo alebo mohlo dôjsť k menej priaznivému zaobchádzaniu.

Oblasť diskriminácie

Podľa ustanovenia § 3 ods. (1) Antidiskriminačného zákona je zákaz diskriminácie explicitne ustanoveným aj pre oblasť poskytovania tovarov a služieb. Na základe interpretácie, v zmysle ktorej „*poskytovanie a prístup k tovarom a službám vrátane bývania zahŕňa tovary a služby, ktoré sú poskytované všetkým, teda verejnosti, v rámci podnikania.*“¹ možno uviesť, že Antidiskriminačným zákonom chránená oblasť je v predmetnej veci - v časti rozdielnej ceny vstupného do niektorých prevádzok na základe veku alebo výšky dotknutej osoby napr. do nemenovaného aquaparku, jasne identifikovanou a nespochybniteľnou, čím je v namietanej veci splnený prvý z definičných znakov diskriminácie.

Dôvod diskriminácie

Zákaz diskriminácie poruší ten, kto s iným zaobchádza alebo by mohol zaobchádzať menej priaznivo z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.

V podnete klient uviedol ako diskriminačný dôvod vek, a to v súvislosti s nižšou výškou ceny vstupného do niektorých prevádzok ako napr. do nemenovaného aquaparku. V zmysle vyššie uvedeného, vek predstavuje jeden z explicitne stanovených dôvodov zákazu diskriminácie stanovených v Antidiskriminačnom zákone. Stredisko uvádza, že diskriminačný dôvod je tak jasne identifikovateľný.

¹ MATEJKA, O. – FRIEDMANNOVÁ, D. et al. Antidiskriminačný zákon: Komentár. Wolters Kluwer, 2017.

V podnete klient taktiež označil ako diskriminačný dôvod výšku dieťaťa. Podľa právneho názoru Strediska je možné výšku osoby subsumovať pod diskriminačný dôvod iné postavenie. Podľa rozhodnutia ESLP vo veci Kjeldsen², na to, aby bolo možné hovoriť o diskriminácii z dôvodu iného postavenia, musí ísť o rozdielne zaobchádzanie z dôvodu, ktorý bol daný osobnostnou vlastnosťou jednotlivca či skupiny. ESLP sa však bližšie nevyjadril k vymedzeniu obsahu otázky osobnostných vlastností jednotlivca či skupiny. Podľa právneho názoru Strediska nadväzujúc na rozhodnutie ESLP vo veci Kjeldsen možno výšku dotknutej osoby subsumovať pod diskriminačný dôvod iné postavenie vzhľadom k tomu, že ide o osobnostnú vlastnosť jednotlivca.

Forma diskriminácie

Ďalším z definičných znakov kvalifikovaného civilného deliktu diskriminácie je jej forma. Konkrétne ide o podradenie konkrétnych podôb menej priaznivého zaobchádzania pod charakteristiky niektorej z nich. Stredisko sa zaoberalo podradením namietanej rozdielnej ceny vstupného do prevádzok ako napr. do nemenovaného aquaparku v závislosti od veku alebo výšky osoby pod konkrétnu formu diskriminácie, pričom dospelo k záveru o možnom subsumovaní pod priamu diskrimináciu. V zmysle § 2a ods. (2) Antidiskriminačného zákona *„Priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.“*

Podstata priamej diskriminácie spočíva v tom, že ide o menej priaznivé zaobchádzanie s určitou osobou v porovnaní so zaobchádzaním s inou osobou, pričom sa to deje z niektorého zo zakázaných dôvodov diskriminácie. Zjednodušene možno povedať, že ide o nerovnaké zaobchádzanie s osobami, ktoré sú v relatívne rovnakej situácii, resp. rovnako alebo podobným spôsobom spĺňajú podmienky na realizáciu určitého práva, resp. na poskytnutie určitého spoločenského benefitu, pričom jediným dôvodom na toto nerovnaké zaobchádzanie je jedna alebo viacero zakázaných charakteristík diskriminácie, ktoré sú však pre získanie tohto benefitu objektívne irelevantné. Nerovnakosť v zaobchádzaní sa prejavuje aj v tom, že pre jednu z porovnávaných osôb predstavuje horšie zaobchádzanie. Spoločným menovateľom pre prípady priamej diskriminácie teda je, že pre osoby, ktorým sa deje, predstavuje menej priaznivé zaobchádzanie v porovnaní s osobami, ktoré sú v rovnakej alebo podobnej situácii, avšak ktoré nemajú charakteristiku, ktorá bola „spúšťačom“ a príčinou tohto menej priaznivého zaobchádzania u diskriminovanej osoby.

² Rozhodnutie ESLP o sťažnosti č. 5095/71; 5920/72; 5926/72 zo dňa 07.decembra 1976 vo veci Kjeldsen, Busk Madsen a Pederssen proti Dánsku (ďalej ako „Kjeldsen“). Dostupné na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57509%22%5D%7D>

Možnosť kvalifikovať určité konanie ako priamu diskrimináciu vyžaduje teda existenciu tzv. komparátora – subjektu voči ktorému sa porovnáva osoba, ktorá o sebe tvrdí, že s ňou je, bolo alebo by mohlo byť zaobchádzané menej priaznivo. Pri komparátorovi sa pritom nevyžaduje, aby bol úplne identický, stačí ak sa nachádza v porovnateľnej situácii, teda ak sú jeho alebo jej relevantné okolnosti rovnaké alebo podobné ako u osoby, ktorá tvrdí, že bola priamo diskriminovaná.³

Vo vzťahu k identifikácii komparátora v namietanom prípade klienta si Stredisko dovoľuje uviesť, že deti, ktoré majú výšku do 120 cm, deti do 15 rokov a deti vo veku od 15 do 18 rokov nie sú v rovnakej resp. v porovnateľnej situácii. Uvedené dotknuté osoby totiž podľa právneho názoru Strediska nespĺňajú rovnako alebo podobným spôsobom podmienky na poskytnutie určitého spoločenského benefitu t. j. v predmetnom prípade nižšiu cenu vstupného na základe veku alebo výšky. Vek dieťaťa alebo jeho výška má podľa právneho názoru Strediska vplyv na plnenie práv a povinností vyplývajúcich z tohto zmluvného vzťahu. Vek alebo výška dieťaťa má podľa právneho názoru Strediska vplyv na výšku nákladov spojených s obstaraním predmetu spotrebiteľskej zmluvy, ktorým je poskytovanie služieb aquaparku a má preto príčinnú súvislosť s cenou vstupenky. Vyššie uvedené kategórie detí podľa veku alebo výšky nie sú preto pri uzatváraní a plnení predmetnej spotrebiteľskej zmluvy v porovnateľnej situácii.

Vzhľadom na výšku nákladov spojených s obstaraním predmetu spotrebiteľskej zmluvy je vek alebo výška dieťaťa podľa právneho názoru Strediska pre získanie benefitu nižšej ceny vstupného v tomto prípade objektívne relevantná.

Právne posúdenie dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania pri poskytovaní úveru

Vo vzťahu k namietanej diskriminácii z dôvodu veku dotknutej osoby pri poskytovaní úveru Stredisko uvádza nasledovné právne posúdenie.

Oblasť diskriminácie

Poskytovanie úveru bankou možno subsumovať podľa právneho názoru Strediska pod oblasť poskytovania tovarov a služieb stanovenej v § 3 ods. (1) Antidiskriminačného zákona. Služby sú v čl. 50 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva definované ako plnenia, ktoré sa spravidla poskytujú za odplatu, pokiaľ nie sú upravené ustanoveniami Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva týkajúcimi sa voľného pohybu tovarov,

³ DEBRECENIOVÁ, J., Antidiskriminačný zákon, Komentár. Bratislava: Občan a demokracia, 2008, s. 36 – 37.

kapitálu a osôb. Služby zahŕňajú najmä činnosti priemyselnej povahy, činnosti obchodnej povahy, činnosti remeselnej povahy a činnosti v oblasti slobodných povolání. Európsky súdny dvor vo svojej judikatúre ako služby vymedzil napr. vysielanie televíznych signálov, káblovú transmisiu, turizmus, zdravotnú starostlivosť vrátane umelého prerušenia tehotenstva a liečbu v nemocnici, ako aj vzdelávanie.

Ako vidno z definície služieb podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva služba nemusí mať nevyhnutne odplatný charakter. V zmysle judikatúry Európskeho súdneho dvora atribút odplatnosti absentuje v prípade činností financovaných z verejných zdrojov, ktoré sú vykonávané bezodplatne štátom alebo v mene štátu v súvislosti s jeho povinnosťami v sociálnej, kultúrnej, vzdelávacej a súdnej oblasti. Hoci Antidiskriminačný zákon na účely antidiskriminačného práva služby nedefinuje, vzhľadom na úpravu služieb v legislatíve Európskeho spoločenstva a ich interpretáciu Súdnym dvorom EÚ, ako aj vzhľadom na spôsob zakotvenia služieb v smerniciach aj ako služieb poskytovaných verejným sektorom je možné sa domnievať, že pod službami možno rozumieť veľmi širokú škálu odplatných a v určitom rozsahu aj bezodplatných plnení poskytovaných subjektmi súkromného aj verejného práva.⁴

V zmysle uvedeného Stredisko zastáva právny názor, že poskytovanie úveru bankou možno podradiť pod oblasť poskytovania služieb v zmysle Antidiskriminačného zákona. V zmysle § 2 ods. (1) zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon o bankách“) *„Banka je právnická osoba so sídlom na území Slovenskej republiky založená ako akciová spoločnosť, ktorá je úverovou inštitúciou podľa osobitného predpisu a ktorá má bankové povolenie.“* Podľa § 2 ods. (2) zákona o bankách *„Banka môže prijímať vklady a poskytovať úvery alebo, ak spĺňa podmienky podľa osobitného predpisu, môže poskytovať investičné služby a investičné činnosti podľa osobitného predpisu.“* Podľa právneho názoru Strediska možno považovať poskytnutie úveru klientovi bankou za odplatné plnenie vzhľadom na existenciu úrokov a povinnosti ich splatenia.

Dôvod diskriminácie

Ako dôvod diskriminácie vo vzťahu k odmietnutiu poskytnúť úver zo strany banky klient uviedol vek. Vek ako diskriminačný dôvod je explicitne stanovený v § 2 ods. (1) Antidiskriminačného zákona. Stredisko sa domnieva, že klient namietal hornú vekovú hranicu žiadateľa o poskytnutie úveru, ktorá sa pohybuje v rozhraní od 62 do 70 rokov, pričom do tohto veku musí byť splatená hypotéka.⁵

⁴ DEBRECENIOVÁ, J., Antidiskriminačný zákon, Komentár. Bratislava: Občan a demokracia, 2008, s. 132 – 133.

⁵ Dostupné na: <https://www.financnykompas.sk/clanok/hypoteka-pre-starsich>

Forma diskriminácie

Stredisko zastáva právny názor, že namietané odmietnutie poskytnutia úveru žiadateľovi bankou z dôvodu veku by bolo možné subsumovať pod formu priamej diskriminácie podľa § 2a ods. (2) Antidiskriminačného zákona. V zmysle vyššie uvedeného, pre identifikáciu formy priamej diskriminácie v konkrétnom prípade, je však potrebná existencia komparátora t. j. osoby, ktorá je v relatívne rovnakej situácii, resp. rovnako alebo podobným spôsobom spĺňa podmienky na realizáciu určitého práva.

Kľúčovou otázkou z pohľadu diskriminácie teda je, či žiadatelia o poskytnutie úveru s rozdielnym vekom sú pri výkone svojich práv, prípadne pri stanovení určitých povinností v porovnateľnej situácii. Túto právnu otázku je potrebné zodpovedať vždy, a to v kontexte konkrétneho prípadu. Stredisko zastáva právny názor, že vek žiadateľa o poskytnutie úveru, ako aj jeho príjem má vplyv na plnenie práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy o úvere. Z tohto dôvodu nemožno stavať do porovnateľnej situácie žiadateľa o úver, ktorý spĺňa osobitné obchodné podmienky banky na poskytnutie úveru vrátane veku a bonity a žiadateľa o úver, ktorý nespĺňa bankou stanovené osobitné obchodné podmienky poskytnutia úveru ako vek či platobná schopnosť.

Najrizikovejšou skupinou žiadateľov o poskytnutie úveru sú seniori. Banka poskytutím úveru znáša určité riziko, preto si každého žiadateľa o úver predtým ako dôjde k poskytnutiu finančných prostriedkov dôkladne preverí. Každá banka má vytvorený svoj vlastný hodnotiaci model na klienta.⁶ V zmysle uvedeného Stredisko zastáva právny názor, že stanovenie osobitných podmienok na poskytnutie úveru bankou ako je vek či preukázanie platobnej schopnosti zo strany žiadateľa o úver, sledujú legitímny cieľ banky, a to predchádzanie rizika vyplývajúceho z platobnej neschopnosti potencionálneho klienta.

Záver

Stredisko, v postavení národného antidiskriminačného orgánu, nedospelo v namietaných prípadoch k dôvodnému záveru o priamej diskriminácii v oblasti poskytovania tovarov a služieb z dôvodu veku a iného postavenia. Stanovenie nižšej ceny vstupného pre deti na základe veku alebo výšky pri výkone práv a povinností vyplývajúcich zo spotrebiteľského vzťahu podľa právneho názoru Strediska nenapĺňa definičné znaky priamej diskriminácie v zmysle Antidiskriminačného zákona, a to z dôvodu neidentifikovania porovnateľnej situácie v predmetnom prípade. Neposkytnutie úveru bankou žiadateľovi o úver z dôvodu jeho veku alebo bonity rovnako nenapĺňa podľa

⁶ Dostupné na: <https://www.financnykompas.sk/clanok/hypoteka-pre-starsich>

právneho názoru Strediska definičné znaky priamej diskriminácie v zmysle Antidiskriminačného zákona, a to z dôvodu neidentifikovania porovnateľnej situácie potencionálnych žiadateľov o úver.